

Obsah

Nepřavidelný, ale vytrvalý... (úvodník)	1
<i>P. Gorazd, O.Carm.</i>	
Nové vystižení karmelitánské spirituality: stanovy Řádu karmelitánů z roku 1995	1
<i>Christopher O'Donnell, O.Carm. (4. část – dokončení)</i>	
Odporučení umírajících Bohu	9
<i>(oficiální text)</i>	
Uvedení do četby knihy Ester	14
<i>P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.</i>	
Dopisy Terezie z Lisieux	19
<i>Terezie Brichtová, O.P.</i>	

Nepřavidelný, ale vytrvalý...

takový byl náš časopis v posledních dvou letech. Nevzdáváme své úsilí ani navzdory různým těžkostem a zádrhelům, protože stále chceme mít možnost přinášet karmelitánské podněty pro duchovní život i těm terciářům a sympatizantům, kteří nemají možnost být s námi v kontaktu přímo účastí na terciářských setkáních nebo při jiných příležitostech. Tyto bratry a sestry bych chtěl na začátku nového ročníku zvláště pozdravit, popřát jim i všem našim čtenářům na přímluvu Panny Marie a všech našich svatých bratří a sester hojnost Boží milosti. A chci Vás také předem poprosit o trvalou shovívavost, vždyť kdo ví, co nás čeká letos?... Jedna změna je jistá: náš časopis by měl být rozeslán opět poštou, aby se jeho doručení k Vám zdržovalo co možná nejméně. (Ti pátravější a technicky vybavenější si již všimli, že jej lze číst i na našich internetových stránkách: www.karmel.cz.) A s touto novou nadějí na počátku nového ročníku si dovoluujeme po delší době vložit do časopisu opět složenku, pomocí níž můžete na vydávání časopisu přispět. Kež Vám Bůh odplatí všechnu Vaši podporu. Požehnané čtení!

P. Gorazd, O.Carm.

Nové vystižení karmelitánské spirituality: stanovy Řádu karmelitánů z roku 1995

Christopher O'Donnell, O.Carm.

(4. část - dokončení)

KRITÉRIA

Tato závěrečná část se může zdát poněkud sporná. Jde tu o čtyři hodnoty, které nejsou zrovna silnými stránkami našeho života, či prvky, které (proto) máme na zřeteli a které pěstujeme. Ale ony jsou i kritérii – do té míry, pokud

se podle nich řídí rozhodování týkající se našeho bratrství, našeho poslání a naší věrnosti našemu charismatu. Stanovy obsahují článek, vytyčující směrnice pro rozlišování v oblasti naší apoštolské služby. Jde nám o:

- život bratrství a modlitby uprostřed lidí,
- odpověď na potřeby místní a univerzální církve,
- upřednostnění služby chudým a lidem na okraji společnosti,
- zvláštní pozornost k otázce postavení žen,
- zasazování se o spravedlnost a mír,
- péči o ty, kdo projevují zájem o ducha, duchovní dědictví a život Karmelu (čl. 93).

Ale existují též kritéria, která řídí i jiné oblasti našeho života, než je apoštolské poslání. Já jsem přesvědčen, že v podstatě jsou to tato čtyři: Písmo, rozlišování, lidské hodnoty a chudí lidé.

Slovo Boží

Písmo zaujímá v naší tradici zvláštní postavení. Už v Řeholi desátá kapitola staví za základ našeho života *rozjímání o zákoně Páně*. V devatenácté kapitole se požaduje, aby slovo Boží přebývalo v našem srdci, a v předposlední kapitole se píše, že jsme vyučováni Písmem.

Už jsme si všimli, že ve středověku se dávala přednost studiu Písma (před ostatními obory). Znovuoživení tohoto zájmu, k němuž došlo, má několik příčin. Jednou z nich je obrodné biblické hnutí v církvi, které papež Pius XII. v roce 1943 svou encyklikou *Divino afflante Spiritu* oficiálně schválil a dal mu nový impuls a které Druhý vatikánský koncil slavnostně potvrdil ve svých dokumentech a v následné liturgické obnově. A v řádu byly celořádo- vými setkáními – radami provincií a generálními kapitulami – od poloviny 70. let zprostředkovávány zkušenost z Latinské Ameriky a nové pastorální porozumění Božímu slovu, jak je předával mezi jinými především Carlos Meesters. Také v různých provinciích, například v Itálii a v Holandsku, se obnovil zájem o Písmo. Když se psaly stanovy, měli jsme s Božím slovem už bohatou zkušenost. Domnívám se, že od tohoto okamžiku je Boží slovo rozhodujícím faktorem při přehodnocování opravdovosti našeho bratrství a našeho díla.

Počínající tím, jak je to shrnuto v Řeholi (čl. 11), nacházejí stanovy v Písmu inspiraci a světlo pro každou oblast našeho života:

- ve světle evangelia máme zkoumat znamení časů (čl. 13),
- náš kontemplativní rozměr se vyznačuje zbožnou pozorností k Božímu slovu (čl. 16),
- hodnoty bratrství mají své vyjádření a zdroj v Božím slově (čl. 20),
- je doporučováno *lectio divina* (čl. 20),
- Božím slovem jsme vtahováni do modlitby a bratrství (čl. 20),
- Eliáš a Maria jsou pro nás vzory, jak žít podle Božího slova a jak je přijímat do hloubi vlastního srdce (čl. 26, 27);
- v modlitbě nasloucháme Božímu slovu jako komunity (čl. 31);

- rozlišovat je třeba ve světle evangelia (čl. 40);
 - poslušnost zahrnuje společné naslouchání Božímu slovu (čl. 46, 47);
 - čistota vyzrává mlčením a pozorností vůči Slovu (čl. 63);
 - naše modlitba má být biblická a máme se věnovat společné biblické modlitbě (čl. 65) – téměř každý článek o modlitbě se odvolává na Boží slovo;
 - apoštolské poslání se tu nahlíží jako hlásání radostné zvěsti; poslání nebo služba karmelitánů zahrnuje pozorné naslouchání Božímu slovu (čl. 91);
 - když při našem apoštolátu učíme modlitbě a duchovnímu životu, je nám příkladem Mariino naslouchání Božímu slovu (čl. 95);
 - dbáme na to, aby karmelitánská rodina usměrňovala svůj život podle požadavků evangelia v duchu Karmelu (čl. 109);
 - devátá kapitola o úsilí o spravedlnost a mír, která je ve stanovách novinkou, je hlubokou meditací o Božím slově a zdůrazňuje potřebu číst Bibli v kontextu dnešního světa a také z pohledu chudoby (čl. 110-116).
- Můžeme to vše shrnout a říci, že důraz na Písmo svaté po Druhém vatikánském koncilu je v hlubokém souladu s celou naší tradicí a v těchto stanovách je nám předkládán s novou silou. Vystává však otázka, jak má Písmo náš život formovat a stát se tak pro celý náš život kritériem. Jistě nejde jen o to věnovat pozornost metodám moderní bibliistiky. Musíme dovolit, aby v našich komunitách zapustila kořeny kultura Písma. To je naléhavý úkol formace: ukázat, jak k tomu nalézt cestu. A ne pouze mladším členům, nýbrž má jít o celoživotní hledání.

Rozlišování

S důrazem na Písmo těsně souvisí povolání k rozlišování. Slovo *rozlišování* je obsažné a často nepochopené, a to je důvod, proč se ve stanovách používá málo, vlastně jen třikrát. Rozlišování může být charismatem, zvláštním darem Ducha svatého, daným člověku, a ten pak instinktivně poznává, co je od Boha a co od jiného ducha nebo od člověka. Jindy se slovo rozlišování používá v širším smyslu, a to když jedinec nebo skupina vyjadřuje úsudky v duchu víry. Toto se do jisté míry dá naučit; charisma se naučit nedá, ačkoli i člověk obdarovaný charismatem se musí učit užívat ho prozíravě a moudře. Stanovy používají slova k pojmu *rozlišování* více nebo méně ekvivalentní, jako prorocké charisma, hledání Boží vůle, být osvícen Božím slovem, rozpoznávání znamení časů.

Klíčový pohled stanov je, že musíme být lidmi, kteří se nechávají neustále učit Duchem svatým. *Neustále* znamená: nemáme hotové odpovědi, a proto musíme neustále přehodnocovat svoje názory a jednání, být připraveni je změnit nebo upravit. Máme se *nechat učit*: nejsme soběstační, nelze spolehnout se na své vlastní síly a rozum. Jsme závislí na *Duchu svatém*. Toto vyučování bude zřídka probíhat prostřednictvím přímého vnuknutí, spíše bude zprostředkováno slovem Božím, bratřimi a sestrami, znameními časů, chudými lidmi a lidmi na okraji.

V souvislosti s rozlišováním mohou vyvstat různé obtíže. Lidé mohou mít rozdílné představy o tom, v čem vůbec rozlišování spočívá: zda jde o cha-

risma, nebo nějakou techniku, nebo nevyhnutelný a spolehlivý důsledek upřímného dialogu. Rozlišování může být i zneužito, když ho lidé očekávají v nejzákonitějších a nejosvědčenějších záležitostech. Je možné s ním též manipulovat, buď když lidé o něčem tvrdí, že to tak rozlišili, nebo když popírají, že ke skutečnému rozlišení došlo. Je zajímavé, že v ignaciánské tradici se ke skutečnému rozlišování požaduje druhý stupeň pokory, to znamená, že člověku je naprosto lhostejné, jaký bude výsledek, pouze dbá, aby se stala Boží vůle. Pro tento postoj je nezbytná čistota srdce. V závěru kapitoly, která se zabývá místem našeho řádu v církvi, je vysvětleno povolání k rozlišování.

„V době, kdy lidské pokolení začíná novou etapu dějin, my karmelitáni, podníceni Duchem, který působí v církvi, se snažíme přizpůsobit náš životní program novým podmínkám a usilujeme o porozumění znamením času, abychom je zkoumali ve světle evangelia, našeho charismatu i našeho duchovního dědictví, a toto mohli vnášet do různých kultur“ (čl. 13).

Některé důležité pohledy stanov na rozlišování:

– Hledání Boha v kontemplaci a „o přijímání darů Ducha dává karmelskému společenství větší pozornost vůči znamením časů, citlivost k přítomnosti Slova v dějinách, a to i prostřednictvím vnímání a hodnocení skutečností a událostí v církvi a ve společnosti (čl. 18).

– V části o bratrství čteme: „Kontemplativní postoj ke světu kolem nás, který nám dává objevit v tom, co každodenně prožíváme, přítomnost Boží, nám dává nacházet Boha zvláště v našich bratřích“ (čl. 19).

– V části, která se zabývá službou uprostřed lidí, čteme:

„Jako kontemplativní společenství hledáme Boží tvář také v srdci světa. (...) Bratrské společenství Karmelu se cítí živou součástí církve a dějin: jako společenství otevřené, schopné naslouchat svému okolí a nechat je klást otázky; ochotné přijímat výzvy dějin a dávat autentické odpovědi života podle evangelijních rad na základě vlastního charismatu“ (čl. 21).

„Přiměřenému rozdělování pracovních úkolů a jejich přijímání společenstvím at předchází rozlišování na různých úrovních“ (čl. 33 – zde je tedy přímo použito slovo rozlišování).

„Abychom byli věrní svému povolání k životu v bratrském společenství, je nezbytné naše každodenní „obrácení k evangeliu“. (...) Konkrétní formy obrácení je třeba hledat, a to především stálým rozlišováním, kdy na život pohlížíme ve světle evangelia, znamení doby a zkušenosti chudých“ (čl. 40).

– Články o poslušnosti vyslovují požadavek rozlišování: „Následovat poslušného Krista pro nás dnes znamená společně naslouchat Božímu slovu, přijímanému a žitému v církvi; umět číst „znamení časů“, abychom rozpoznali Boží vůli dnes“ (čl. 46).

– V části o poslušnosti se také klade důraz na společný rozměr rozlišování k dosažení pravdivé poslušnosti: „Naše poslušnost vůči Bohu se nás týká nejen jako jednotlivců, ale také jako komunity. Komunita je totiž místem, kde se Boží vůle hledá společně. V tomto hledání se učíme jedni od druhých a jsme spoluodpovědní za naslouchání Božímu slovu a za plnění Božího

slova, přijímaného ve světle znamení časů a vykládaného podle charismatu Řádu“ (čl. 47).

– Představený má zaručovat náležitý dialog a rozlišování (čl. 48).

– Autentické prožívání chudoby vyžaduje od nás v dnešní době kromě jiného „zdravě a vyváženě rozlišovat v otázce forem naší přítomnosti uprostřed lidu a zaměřovat je k osvobození a celkovému rozvoji člověka“ (čl. 54).

– Modlitba nás uschopňuje k tomu, že „to, co se odehrává v nás i kolem nás, vnímáme ve světle Božím. Celý náš život musí být tak hluboce kontemplativní, abychom všechno dění viděli jakoby Božíma očima“ (čl. 78).

– V článku 93 už jsme si všimli kritérií pro apoštolské poslání. Tato kapitola také zdůrazňuje potřebu vedení v našem rozhodování co do apoštolátu: „Jsme vedeni učením pastýřů církve, svou tradicí a jejími hodnotami, znameními časů a především nasloucháním Slovu, přičemž pamatujeme na jeho výklad z pozice chudých“ (čl. 91).

Toto kritérium rozlišování klade pak ve stanovách v celém jejich bohatství vážné požadavky na formaci. Protiví se přílišnému individualismu, který je chorobou naší společnosti. Jako kritérium je rozlišování možné jedině v kontemplativním bratrství uprostřed lidí; a naopak: toto charisma uskutečneme tam, kde žijeme, jedině skrze rozlišování.

Lidské hodnoty

Lidské hodnoty jsou pro náš život a pro naše poslání také kritériem. Je obtížné se o této oblasti vyjadřovat, protože je v ní mnoho zkreslení. Často se mluví o nedostatku lidskosti v zasvěceném životě v předkoncilní době. Vzpomínám si, jak mi asi před dvaceti lety jeden starší irský řeholník vyprávěl, jak se dívá na minulost: „Když byl jmenován nový převor, vždycky jsme byli zvědaví, jestli bude špatný, nebo ještě horší.“ A přece v praxi tu byla spousta lidskosti, i když se to mohlo ukázat teprve tehdy, když někdo zestárl nebo onemocněl. Jak už jsem řekl, dříve byla láska zakódovaná a zašifrovaná.

Dnes vládne „kult sebe“, modlářství naplnění. Lidé se stali ostražitými před dlouhodobými závazky, mají sklon být štědrí podle svých vlastních představ, až příliš citlivě poznají, když se něco dotýká jejich pohodlí nebo zvyklostí. Mnoho mladých lidí se vyjadřuje tak, jako bychom měli téměř právo být naplnění. Toto právo máme, ale vždycky to bude pod křížem.

Navzdory tomuto modlářskému kultu lidských hodnot a vážnému zanedbání zvětstování kříže, lidské hodnoty jsou velmi důležité, o tom se začalo mluvit na Druhém vatikánském koncilu. Tuto tematiku nacházíme také ve stanovách z roku 1971, které například již varují před nadměrnou prací. Současná řádová legislativa k tomu taky říká mnoho podnětného, jenže to není vždy přijímáno. Zvláště si musíme dát pozor, abychom to, co je zde řečeno o lidských hodnotách, nepojímali odděleně od dalších prvků – pouště, bratrství, kontempace a poslání (apoštolátu).

Obzvláštní pozornosti si zaslouží následující myšlenky:

– Kvalitu mezilidských vztahů v karmelitánské komunitě je třeba neustále

rozvíjet: „Být *fratres* pro nás znamená růst ve společenství a v jednotě, v překonávání rozdílů a výsad, ve spoluúčasti a spoluodpovědnosti, ve sdílení dober, společného životního programu a osobních charismat; a také dbát o duchovní i duševní blaho osob a kráčet přitom cestami dialogu a smíření“ (čl. 19).

– Okamžikem zvláštní důležitosti je pro komunitu. „sdílení radostí, starostí a přátelství“ (čl. 31h).

– „Život ve společenství už svou povahou musí podporovat lidský růst řeholníka – intelektuální, duchovní a pastorální“ (čl. 33).

– „Komunita musí dále dbát na to, aby žádný řeholník nebyl tak přetížen prací, ani apoštolskou, že by se mu společný život a cvičení zbožnosti staly nemožnými nebo příliš obtížnými“ (čl. 33).

– Hromadné sdělovací prostředky jsou hodnoceny kladně, pokud se dbá, aby nebyla „pošlapávána důstojnost a svoboda lidí“ (čl. 34).

– Článek o čistotě říká, že hlubší přijetí (obsahu) slibu „nastává neustálým procesem přetváření všech afektivních schopností“ a přitom „roste pravdivost a průzračnost našich vzájemných vztahů“ (čl. 61).

– Články o čistotě končí nádhernou vizí plného lidského rozvoje skrze celkový postoj lásky (čl. 63).

Myslím, že téma lidských hodnot není ve stanovách podrobně rozvinuto. Je důrazně načrtnuto, ale nejsou tu příliš nabídnuty nějaké prostředky. Myslím, že to představuje důležitou oblast hledání a zvláštní výzvu pro ty, kdo jsou pověřeni výchovou mladších bratří. Je třeba to vzít vážně, ale musíme také pochopit, že ne všechno, co se dělá ve jménu lidských hodnot, je ve shodě s hodnotami evangelia. Zde je nutné právě rozlišování.

Chudí

Posledním kritériem pro náš bratrský život a naše apoštolské poslání jsou chudí. Tento náhled se dočkal rychlého rozvoje. Konventy bratří byly vždycky místy, kde se chudým dostávalo péče. Skutečnost, že k nám chudí přicházejí, poukazuje na to, že nás vnímají a že od nás něco očekávají. Jednou z přitažlivých charakteristik řádu je, že jsme nikdy nebyli příliš na očích. Kromě oblasti spirituality jsme měli málo velkých teologů. Nebyli jsme důležití v historickém a kulturním vývoji evropské společnosti. Dokonce jsme se vyhnuli i inkvizici. Ta měla své učené církevní právníky z řad františkánů a dominikánů. Rolí karmelitánů bylo spíše utěšovat ubohé nešťastníky, kteří byli vedeni na popravu jako kacíři. Karmelitáni se chudým snažili pomáhat nejčastěji tichým, skrytým způsobem.

Nynější významný rozvoj pozornosti vůči chudým můžeme klidně dát do časové souvislosti s přednáškou peruánského teologa Gustava Gutiérreza v roce 1968. S ní vznikla teologie osvobození. Objevili jsme novou teologii, která se nesnažila pouze porozumět skutečnosti, ale snažila se změnit situaci lidí společensky závislých. Různé teologie osvobození se rychle rozvíjely. Říkám „různé“, protože jich bylo mnoho. Zásadní pro tyto teologie osvobození je zjistit, proč jsou lidé chudí nebo na okraji. Z mnoha stran a z mnoha důvodů

k nim vznikl odpor. Jedním důvodem, v poslední době méně použitelným, je skutečnost, že někteří zastánci tohoto směru zpočátku používali jako prostředek analýzy marxismus. To stačilo, aby vznikla opozice. Je známý výrok brazilského arcibiskupa Heldera Camary: „Dávám chudým jíst a nazývají mě světcem. Ptám se, proč jsou chudí, a nazývají mě komunistou.“

Tématy osvobození se z velké části zabývala setkání na úrovni celého řádu v období 1971-1987. I tu je patrný vývoj. Chudí, nebo – jak je stanovoy často nazývají – *minores* jsou dnes všichni, kdo jsou na okraji nebo nějakým způsobem odcizeni. To neznámá jen materiálně chudé, ale i lidi odsunuté na okraj společnosti pro jejich kulturu, pohlaví, sexuální orientaci, rasu, náboženství, nebo situacemi, kdy jsou na někom závislí, násilím... Všichni utlačovaní našeho světa potřebují osvobození.

Za povšimnutí stojí ve stanovách také zmínky o tom, že se potřebujeme od chudých učit, že máme číst Bibli z jejich – přírnosného – úhlu pohledu. Když se Bible čte v brazilské chatrči nebo v latinskoamerickém slumu, je to úplně jiná kniha. I chudí nám mohou ukázat, jak v Božím slově nalézají „dobrou zprávu“.

V hledání kritérií pro náš životní styl, pro naše bratrství a naše apoštolské poslání jsou pro nás důležité následující myšlenky stanov:

– Karmelitáni projevují solidaritu se všemi, kdo trpí, kdo doufají a kdo se cele věnují hledání Božího království (čl. 21).

– Být uprostřed lidí „je proctvím spravedlnosti a pokoje ve společnosti a mezi národy (...) A je také rozhodnutím zvolit si sdílení života s těmi, kdo krácejí dějinami jako *minores* (menší, druhořadí), abychom těmto bratřím řekli, více životem než ústy, slovo naděje a spásy. Taková volba je logickým důsledkem našeho slibu chudoby, složeného ve společenství bratří žebřavého řádu, a je v souladu s poslušností vůči Ježíši Kristu, kterou žijeme také v poslušnosti vůči chudým a těm, v nichž především se zrcadlí tvář Páně“ (čl. 24).

– Eliáš „je prorokem solidárním s chudými a opomíjenými a brání ty, kteří trpí násilím a nespravedlnost“ (čl. 26).

– Část o zasvěcené chudobě zdůrazňuje Kristovo sdílení s maličkými a chudými (čl. 50).

– Ve stejné části se říká, že „chudoba je skutečností dvojnásobnou a složitou“ a že musíme být lidmi, kteří „jsou solidární s chudými a zřikají se každé touhy panovat a stačit si sám“ (čl. 53).

– Text dále zdůrazňuje potřebu „zabývat se studiem a poznáváním ekonomických, sociálních a morálních příčin oné chudoby, která je ovocem nespravedlnosti“ (čl. 54).

To nám připomíná tezi z teologického institutu v Milltownu: „Hřích, ale ne hříšníci“ (Sinn but no sinners).

Zavedlo by nás příliš daleko, kdybychom se měli podrobně zabývat devátou kapitolou stanov, nazvanou *Apoštolské poslání a uskutečňování spravedlnosti a míru na světě*. Tato kapitola málem nebyla do stanov zahrnuta. Především si uvědomme, že tato kapitola nás nabádá číst znamení časů a že ona sama nás v tom zároveň cvičí.

Zbývá všimnout si ještě, jak důležité je vidět chudé a vidět, co to znamená být chudý, coby kritérium pro náš život. A jako formátory by nás zde měla zajímat ještě jedna věc. Měli bychom se zamyslet, proč téma „Spravedlnost a mír“ nezapustilo v našem řadě kořeny tolik jako jiná témata, rozpracovaná v sedmdesátých letech.

Závěr

Stanovy jsou i přes všechny chyby a nedostatky pozoruhodným pokusem představit životaschopnou karmelitánskou spiritualitu pro dnešní dobu. Otvírají nové obzory, ale vyslovují i veliké výzvy. Jejich krásu se snažíme uskutečnit v křehkosti našich komunit.

Z angličtiny přeložily Miluše Hosnedlová a Jája Vanišová.

Tento obrázek stojí v *Rituale romanum* (ve vydání z roku 1937 v Řezně) v záhlaví oné části knihy obsahující obřad svátosti pomazání nemocných a modlitby s nemocnými a za umírající. Po umělecké stránce je zjevný jeho novorománský ráz. K porozumění zobrazenému výjevu znal klíč náš P. Jeroným (snad díky kapucínské výchově a tradici v jeho rodné farnosti). A pak už stačilo vzít do ruky knihu *Legenda aurea* a nalistovat svátek Nalezení svatého Kříže:

„Jidáš (spravedlivý žid v době svaté Heleny) si potom podkasal roucho, začal ze všech sil kopat a v hloubce dvaceti kroků nalezl tři kříže. Ihned je dopravil ke královně (tj. svaté Heleně). Protože však nedokázali rozlišit kříž Kristův od křížů lotrů, vystavili je uprostřed města a čekali tam slávu Boží. A hle, když byl kolem deváté hodiny kolem nesen na márách nějaký mrtvý jinoh, Jidáš máry zadržel položil na mrtvolu jeden kříž, pak druhý, avšak mrtvý stále nevstával. Když však na něho položil třetí kříž, nebožtík okamžitě procitl k životu.“

V Církevní historii se však čte, že když jedna z předních žen města ležela už napůl mrtvá, jeruzalémský biskup Makarius k ní přiložil první a pak druhý kříž, avšak neměl žádný úspěch, pak přiložil třetí kříž a žena se okamžitě uzdravila a vstala s otevřenými očima. Ambrož však říká, že Helena poznala pravý kříž podle nápisu, který na něj dal připevnit Pilát; ten nápis právě tam nalezla a přečetla. (Jakub de Voragine, *Legenda aurea*, Vyšehrad, Praha 1984, str. 180.) A to jistě platí i pro nás a pro každého: „dotek Kristova kříže“ kříží, uzdravuje, otvírá zrak...

Odporučením umírajících Bohu

(oficiální text)

V minulém čísle našeho časopisu jsem v dlouhém článku lopotně překládal a rozebíral modlitbu za umírajícího bratra nebo sestru ve víře. Teprve poté jsem v novém vydání knihy *Obřady pomazání nemocných** objevil v šesté kapitole této knihy oficiální verzi těchto modliteb, tak jak je nyní schválena církevní autoritou. Velice mě potěšila pobídka v článku 142 těchto obřadů: „Je proto třeba, aby i laici měli takové texty po ruce.“ Ve stejném přesvědčení jsem totiž psal svůj článek. Na druhé straně i dnes chci znovu podotknout, že teprve praxe doprovázení umírajících nám každému ukáže, co z navržených modliteb a rad bude pro nás opravdu použitelné a jak. Níže uvedený text je převzat z knihy *Obřady pomazání nemocných* s jedinou úpravou: texty Písma nepřetiskujeme v plném znění (to si musíte dohledat sami ve svých Bibliích), ale uvádíme jen souřadnice a k nim jsem se pokusil vyjádřit krátce hlavní myšlenku úryvku, aby byla zjevná každému ještě dřív, než příslušný text začne v Písmě hledat.

Kéž milosrdný Bůh každého z nás v situacích, do nichž nás tyto modlitby vybavují, vede zvláštní posilou Ducha svatého!

P. Gorazd, O.Carm.

Odporučením umírajících Bohu

138. *Láska k bližnímu vede křesťany, aby vyjadřovali společenství s umírajícím bratrem nebo sestrou. Spolu s ním a za něho se dovolávají pro spojení s Kristem Božího milosrdenství.*

139. *Jestliže je umírající dosud při vědomí, mají mu zde uvedené modlitby, litanie, krátká zvolání, žalmy a čtení slova Božího pomoci, aby se snažil připodobnit trpčícímu a umírajícímu Kristu, přijímal lidem vrozenou úzkost před smrtí s nadějí na život v nebi a překonal ji silou zmrtvýchvstání toho, který svou smrtí naši smrt přemohl.*

Ostatní přítomní, i když snad už umírající není při vědomí, mají z těchto textů čerpat útěchu a učit se chápat velikonoční smysl smrti křesťana. Doporučuje se také, aby to dávali často najevo i svým chováním a označovali umírajícího znamením kříže na čele, kde byl označen křížem při křtu.

140. *Prosby a čtení je možno vybírat libovolně z těch, které zde následují, popřípadě přidávat i jiné. Vždy mají odpovídat duševnímu a tělesnému stavu umírajícího i ostatním okolnostem. Je třeba říkat je zvolna, ne příliš nahlas, a vkládat mezi ně chvíle ticha. Často je vhodné vybrat některou z následujících střelných modliteb a pomalu ji umírajícímu dvakrát nebo třikrát opakovat.*

* Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, str. 82 – 95.

141. *Když nastala smrt, je vhodné, aby si všichni přítomní klekli a někdo z nich (je-li přítomen kněz nebo jáhen, měl by to být on) aby se pomodlil modlitbu uvedenou v č. 148.*

142. *Kněží a jáhnové ať se snaží, pokud je to možné, být u lože umírajících a spolu s příbuznými se za umírající modlit a odporoučet je Bohu. Svou přítomností dávají jasněji najevo, že křesťan umírá ve společenství Kristovy církve. Pokud však pro jiné pastorační povinnosti nemohou být přítomni, ať připomínají laikům, aby se s umírajícími modlili. Mohou přítom použít zde uvedené texty nebo i jiných modliteb. Je proto třeba, aby i laici měli takové texty po ruce.*

143. *Krátká zvolání:*

- Kdo by nás mohl odloučit od lásky Kristovy? (Řím 8,35)
- Ať žijeme nebo umíráme, patříme Pánu. (Řím 14 ,8)
- Máme věčný domov v nebi. (Srov. 2 Kor 5,1)
- Budeme s Pánem navždycky. (1 Sol 4,17)
- Budeme vidět Boha tak, jak je. (1 Jan 3,2)
- Přešli jsme ze smrti do života, protože milujeme bratry. (1 Jan 3,14)
- K tobě, Pane, pozvedám svou duši. (Žl 25[24],1)
- Hospodin je mé světlo a má spása. (Žl 27[26],1)
- Věřím, že uvidím blaho od Hospodina v zemi živých! (Žl 27[26],13)
- Má duše žízní po živém Bohu. (Žl 42[41],3)
- I kdybych šel temnotou rokle, nezaleknu se zla, vždyť ty jsi se mnou. (Žl 23[22],4)
- Pán Ježíš řekl: „Poďte, požehnaní mého Otce, přijměte jako úděl království, které je pro vás připraveno.“ (Mt 25,34)
- Pán Ježíš řekl: „Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji.“ (Lk 23,43)
- Pán Ježíš řekl: „V domě mého Otce je mnoho příbytků.“ (Jan 14,2)
- Pán Ježíš řekl: „Jdu vám připravit místo, a vezmu vás k sobě.“ (Srov. Jan 14,2-3)
- Pán Ježíš řekl: „Chci, aby byli se mnou tam, kde jsem já.“ (Jan 17,24)
- Každý, kdo věří v Syna, má život věčný. (Jan 6,40)
- Do tvých rukou, Pane, svěřuji svého ducha. (Žl 31[30],6a)
- Pane Ježíši, přijmi mého ducha! (Sk 7,59)
- Svatá Maria, oroduj za mě!
- Svatý Josefe, oroduj za mě!
- Ježíši, Maria, Josefe, stůjte při mně v posledním boji!

144. *Čtení z Písma svatého:*

Je možno vybrat si z perikop určených pro bohoslužby za nemocné anebo číst některé z následujících:

ČTENÍ ZE STARÉHO ZÁKONA

Iz 35,3-4.6c-7.10 Výzva k důvěře v Hospodinovo vykoupění
Job 19,23-27a Job věří, že nakonec uzří Boha

ŽALMY

- Žl 23[22] Hospodin je můj pastýř...
- Žl 25[24],1.4-11 Prosba k Hospodinu a vyznání důvěry v něho
- Žl 91[90] Hospodin je ochránce a vysvoboditel
- Žl 115[113B],1-8 Prosba k Hospodinu, nicotnost model
- Žl 116[114],3-5Volání v tísi s vyznáním důvěry
- Žl 121[120],1-4Pomoc přijde od Hospodina
- Žl 123[122] Odevzdaná prosba o smilování

ČTENÍ Z NOVÉHO ZÁKONA

- 1 Kor 15,1-4 Kristus zemřel za naše hříchy
- 1 Jan 4,16 Poznali jsme lásku: Bůh je láska
- Zj 21,1-5a.6-7 Nová nebesa a nová země: Boží vítězství

EVANGELIA

- Mt 25,1-13 Podobenství o deseti pannách
- Mk 15,33-37 Umírání Pána Ježíše na kříži
- Mk 16,1-8 Ženy u hrobu přijímají zprávu o vzkříšení
- Lk 22,39-46 Ježíšova modlitba v Getsemanské zahradě
- Lk 23,42-43 Příslib kajícímu zločinci: „Dnes budeš se mnou v ráji.“
- Lk 24,1-8 Ženy u hrobu slyší od andělů, že Ježíš byl vzkříšen
- Jan 6,37-40 Pán Ježíš přislubuje vzkříšení tomu, kdo v něho věří
- Jan 14,1-6.23.27 Pán Ježíš je cesta, pravda a život

145. Jestliže umírající snáší dlouhé modlitby, doporučuje se, aby se přítomní modlili litanie ke všem svatým (nebo některé prosby z nich) s odpovědí „Oroduj za něj (za ni)“. Je možno přidat též jména patronů umírajícího a jeho rodiny. Mohou se také pomodlit některé své obvyklé modlitby.

146. Když se zdá, že nastává chvíle odchodu, a je-li umírající připraven na smrt jako křesťan, může se někdo z přítomných pomodlit některou z následujících modliteb:

1

Křesťanská duše, vydej se na cestu z tohoto světa ve jménu Boha, všemohoucího Otce, který tě stvořil, ve jménu Ježíše Krista, Božího Syna, který pro tebe trpěl, ve jménu Ducha svatého, který byl na tebe vyliť; kéž ještě dnes dojdeš pokoje v příbytku u Boha na svatém Siónu ve společenství se svatou Bohorodičkou Pannou Marií, se svatým Josefem a se všemi anděly a svatými.

2

Odporučím vás (tě), drahý bratře (drahá sestro), všemohoucímu Bohu, odevzdávám vás (tě) tomu, který vás (tě) stvořil.

Vraťte (vrať) se tedy k svému původci, který vás (tě) uhnětl z hlíny země.

Kéž vám (ti) při odchodu z tohoto života vyjde naproti svatá Panna Maria, andělé a všichni svatí.

Kéž vás (tě) osvobodí Kristus, který byl pro vás (pro tebe) ukřižován, kéž vás (tě) osvobodí Kristus, který za vás (za tebe) dal život.

Kéž vás (tě) Ježíš Kristus, Syn Boha živého, uvede do svého ráje.

On je pravý pastýř;

kéž ve vás (v tobě) pozná svou ovečku.

Kéž vás (tě) očistí ode všech hříchů

a připočte ke svým vyvoleným.

Kéž uvidíte (uvidíš) tváří v tvář svého Vykupitele

a kéž na věky věků požíváte (požíváš) blaženého patření na Boha.

Amen.

3

Bože, přijmi k sobě svého služebníka (svou služebnici), neboť doufal(a) ve tvé milosrdenství a tvou spásu.

Amen.

Bože, vysvobod' svého služebníka (svou služebnici) ze všeho soužení.

Amen.

Bože, vysvobod' svého služebníka (svou služebnici), jako jsi zachránil Noema za potopy.

Amen.

Bože, vysvobod' svého služebníka (svou služebnici), jako jsi vyvedl Abraháma z chaldejského města Uru.

Amen.

Bože, vysvobod' svého služebníka (svou služebnici), jako jsi vysvobodil Mojžíše z moci faraónovy.

Amen.

Bože, vysvobod' svého služebníka (svou služebnici), jako jsi zachránil Daniela ze lví jámy.

Amen.

Bože, vysvobod' svého služebníka (svou služebnici), jako jsi vysvobodil tři mladíky z ohnivé pece a z rukou krutého krále.

Amen.

Bože, vysvobod' svého služebníka (svou služebnici), jako jsi očistil Zuzanu ze lživého obvinění.

Amen.

Bože, vysvobod' svého služebníka (svou služebnici), jako jsi zachránil Davida z rukou Goliáše i krále Saula.

Amen.

Bože, vysvobod' svého služebníka (svou služebnici), jako jsi vysvobodil Petra a Pavla z vězení.

Amen.

Bože, vysvobod' svého služebníka (svou služebnici) skrze našeho Spasitele Ježíše Krista,

který pro nás podstoupil hořkou smrt a získal nám život věčný.

Amen.

4

Pane Ježíši Kriste, Spasiteli světa,

odporučíme ti svého služebníka (tvou služebnici) *N* a prosíme tě:

přijmi ho (ji) milostivě do radosti svého království, neboť jsi pro něho (pro ni) sestoupil na tuto zemi.

Třebaže z lidské slabosti zhřešil(a),

nezapřel(a) trojjediného Boha, Stvořitele nebe i země,

ale věřil(a) v něj a klaněl(a) se mu.

147. Je také možno zapívat anebo pomodlit se antifonu „Zdravas, Královno...“

148. Když umírající zemře, říká se:

Svatí Boží přátelé ať vás (tě) doprovodí.

Andělé Páně ať vám (ti) vyjdou naproti

a přijmou vás (tě) mezi sebe.

A představí vás (tě) před trůnem Nejvyššího.

Kéž vás (tě) přijme Kristus,

který vás (tě) zavolal.

* Kéž vás (tě) andělé k němu dovedou.

A představí vás (tě) před trůnem Nejvyššího. *

Ať vám (ti) dá Pán věčné odpočinutí

a věčné světlo ať vám (ti) svítí.

* Kéž vás (tě) andělé k němu dovedou.

A představí vás (tě) před trůnem Nejvyššího. *

Modleme se.

Do tvých rukou, Bože, svěřujeme našeho bratra (naši sestru) *N*, neboť věříme, že žije, i když zemřel(a);

a prosíme tě:

ať mu (jí) všechno, čím se v lidské slabosti provinil(a),
tvá milosrdná láska odpustí.
Skrze Krista, našeho Pána.
Amen.

Nebo jiné texty z pohřebních obřadů.

Obrázek Panny Marie Neposkvrněné,
nadepsaný citací z knihy Ester. Auto-
rem mědirytu z poloviny 18. století je
G. B. Götz.

Za laskavé svolení k reprodukci děku-
jeme doc. Janu Roytovi, z jehož sou-
kromé sbírky obrázků pochází.

Non pro Te, sed pro omnibus haec Lex.
Eph. 15. v. 15.

Non fumus ancillae filii, sed Liberæ
Gal. 4. v. 31.

C. Prout, S. C. M.

G. B. Götz, et. Sc. 1750

Uvedení do četby knihy Ester

P. Gorazd Cetkovský, O. Carm.

Když jsme v prosinci v libocké farnosti chystali na slavnost Panny Marie Počaté bez poskvrny prvotního hříchu, rozhodli jsme se zahájit tento velký mariánský svátek větším otevřením se Božímu slovu – četbou celé knihy Ester. Jde o stránky Písma, které můžeme snadno přijímat s myšlenkou na Pannu Marii a její roli v Božím plánu záchrany lidí ze hříchu. Skupinka děvčat si četbu předem připravila. Uvedení do četby této biblické knihy, které zaznělo ještě před samotnou knihou Ester, bych nyní rád nabídl k širšímu využití – i Vám čtenářům našeho časopisu. Věřím, že tyto myšlenky mohou obohatit Váš pohled na tuto knihu Písma a nově Vás zaujmout pro to, abyste ji brali do ruky a četli.

Nejdřív něco o knize samotné

Knihy Ester patří ke Starému zákonu, je tedy společným bohatstvím židů i křesťanů. Ve své řecké podobě byla sepsána asi až ve druhém století před

Kristem, je tedy mezi starozákonními knihami jednou z těch nejmladších. Podobně jako knihy Tobiaš a Judit je odedávna knihou mezi židy i mezi křesťany hodně oblíbenou.

Židé rozdělují Starý zákon na knihy zákona, knihy prorocké a tzv. spisy. Kniha Ester patří mezi ony spisy, přesněji k pěti knihám nazývaným megilot (svitky). Ty mají společné to, že každá z nich byla předčítána o určitém židovském svátku (kniha Ester o svátku púrím). I když nový katechismus katolické církve o tradičním třídění starozákonních knih nemluví, křesťané řadili knihu Ester mezi knihy historické, nebo dnes se jim říká výstižněji: knihy výpravné. Obsah této knihy skutečně tvoří vyprávění, příběh, ale o přesné vyličení historických událostí tu nejde.

Děj knihy se odehrává v prostředí médské a perské vlády, v době po skončení babylonského zajetí židů. Ne všichni židé se tehdy vrátili do vlasti, někteří zůstali v cizině a pro své náboženství a zvyky tam zůstávali nápadným, cizorodým prvkem. Někdy vůči nim propukala nespravedlivá a krutá pronásledování. A takové pronásledování chystá v knize Ester dvořan Haman, pobouřen chováním žida Mordokaje. Ale přímluva královny, židovky Ester, způsobí, že den, který byl nejprve stanoven k pogromu na židy, určil král naopak židům k tomu, aby mečem zahubili své nepřátele.

Knihy říká, že onen den záhuby židů, který se neuvěřitelně změnil v den jejich vítězství, byl stanoven losem. Los se řecky hebrejsky *púr* a kniha Ester v ní popsanými událostmi odůvodňuje zavedení židovského svátku *púrím* (což doslova znamená: losy). U židů se o tomto svátku skutečně kniha Ester pravidelně četla. Byl a je to svátek hodně radostný, někteří říkají, že jde vlastně o jakýsi karneval.* Každé vyslovení jména Haman bylo přitom prý provázeno hlasitými projevy výsměchu a pohrdání, zatímco na jména Mordokaj a Ester reagovali posluchači potleskem a výkřiky jásoty a radosti. Rabíni vysvětlují, že nešlo o vybíjení si negativních emocí, ale o posílení důvěry v Boha Izraele a v jeho vysvobozující pomoc. Dnes se všeobecně má za to, že spojení knihy a svátku je až druhotné. Svátek je starší a o jeho vzniku není mezi odborníky jednota.

Celou knihu si pohodlně poslechnout nebo jen souvisle si ji přečíst není tak snadné. V našich ekumenických biblích najdete napřed text knihy Ester a potom – o pár desítek stran dále mezi knihami deuterokanonickými – najdete ještě takzvané „přidávky k Ester“. Kniha se totiž dochovala ve dvou verzích, které se od sebe liší. Hebrejská verze knihy je starší, a stručnější. Řecky psaná verze knihy je především delší. Zatímco židé a protestanté používají kratší verzi, katolická církev se drží textu delšího. Proto ekumenická bible uvádí jednak kratší verzi, a pak jako dodatek i přidávky k Ester. Aby to bylo ještě složitější, i řecká verze se dochovala ve dvou rozdílných zněních. Jedno je to, které máme v našich ekumenických biblích, to druhé se užívá v bohoslužebných knihách. Při bohoslužbě se ale z knihy Ester čte jen modlitba Mordokajova a modlitba královny Ester.

* C. Di Sante, Židovská modlitba, Oikúmené, Praha 1995, str. 216n.

Základní výpověď knihy

Je zajímavé, že hebrejská a řecká verze knihy Ester se od sebe liší nejen délkou. Text není pouze rozšířen o přídavky, ale také převyprávěn. To s sebou přináší jemný posun v tom, kam vyprávění míří: hebrejská verze knihy Ester vypadá – řečeno trochu provokativně – „bezbožně“. Už velmi dávno si čtenáři všimli, že v kratším textu nenajdeme ani jednou slovo Bůh, i když tu vše dění pevně řídí jeho prozřetelnost.* V tomto kratším znění kniha hlavně povzbuzuje židy, aby na obranu vlastního národa byli ochotni nasadit všechny své síly. Rozumí se: své lidské síly. Naopak delší a mladší podoba knihy počítá výslovněji s pomocí shůry – od Boha. Nejdůležitějšími mezi oněmi přídavky jsou proto modlitba Mardokajova a modlitba Esterina k Hospodinu za záchranu židů.

Podobně můžeme vnímat i význam ostatních přídavků. Také Mordokajův sen, který stojí v úvodu knihy, a výklad tohoto splněného snu v samotném závěru knihy mají čtenářům jasně ukázat, jak má Bůh vše ve své režii a moci. A jestliže další dva přídavky obsahují znění dopisů, rozesílaných královým jménem do všech zemí jeho říše, nemusíme v tom vidět úsilí zdůraznit (jakoby citací historických dokumentů) spolehlivost líčených událostí. Květnatý jazyk královských výnosů poskytuje možnost promluvit o významu popisovaných událostí v co nejširším jejich společenském rozměru a slavnostním způsobem.

Podobně jako na jiných místech Starého zákona může nás i zde zaskočit samozřejmá, mstivá krutost, která z této knihy promlouvá. Jde přitom o podobné smýšlení, jaké projevují zmíněné reakce židovských posluchačů při svátečním předčítání této knihy. Uvědomme si dobře, že kniha Ester je psána v době, kdy židé už ztratili samostatnost, vyvolený národ žije v područí cizinců a pohanů. Siláckým líčením pomsty chce kniha v utiskovaných židech posílit jejich národní a náboženské sebevědomí, jejich touhu po svobodě a důvěru v Hospodina. Ostatně opakované zmínky, že židé při odplatě nesáhli kořistivě na majetek svých nepřátel, dávají najevo, že jim nešlo o zájmy pozemské. Kromě toho můžeme celý popisovaný zvrát událostí sledovat s myšlenkou na to, jak násilí plodí další násilí. Kniha Ester není jediné a konečné slovo Písma k tématu odplaty. Nový zákon k tomu ještě řekne své.

Ester jako předobraz Panny Marie

My svou pozornost chceme zaměřit také na to, v čem můžeme v Ester spatřovat předobraz nebo symbol Panny Marie. V umění velmi oblíbenou scénou bylo v tomto ohledu vyvolení a korunování královny Ester. Křesťané odedávna rádi přemítali o výsadách Panny Marie, o obdarování, kterého se jí od Boha dostalo. To, že Maria jediná byla předem uchráněna dědičného hříchu, je takovou velkou výsadou. A narážka na toto privilegium byla již

* Jeruzalémská bible pokládá za záměr, že v protokanonickém textu Ester se slovo Bůh ani jednou neobjevuje. Srov. její úvod k Tob, Est, Jdt.

odedávna spatřována v textu knihy Ester. Pro všechny královny poddané platil zákon, že nejsou hodni přiblížit se k němu do jeho paláce. Jinak zahynou. Ale Esterě král říká: „Ono nařízení je jen pro obecný lid“, podle latiny doslovněji: „Ten zákon neplatí pro tebe, ale pro všechny ostatní...“ A stačilo i jen maličko zbožné fantazie, aby tento verš byl v přeneseném smyslu vztahován na Marii a její vynětí z obecné platnosti dědičné viny.

K tomu, že Ester mohla pobývat v paláci a v králově blízkosti se pojí ještě jiný pohled na Pannu Marii. Od nejstarších dob věřili křesťané v to, že Maria je nyní, po své smrti, s Ježíšem u Otce, v nebi. Zatímco my žijeme na zemi, uprostřed zkoušek, duchovního zápasu nebo i nepřijetí druhými (jako ti židé v cizině), ona je v bezpečí nádherného života u Božího trůnu. Křesťané v byzantské říši i později, kteří prostřední vladářského dvora znali ze své současnosti, považovali za zcela samozřejmé, že Maria se v nebi za nás přimlouvá, stejně jako královna Ester za svůj lid.

V době reformace byla hodnota Mariiny přimlavy zpochybňována. Jak to, že se někdo má přimlouvat u Boha, který je úplná láska? Ester se přece u krále přimlouvá, protože král neví všechno a nemá dost soucitu. Achašveroš neví, jak to se židy je, pouze dal na Hamana. A necítí s nimi, protože nejsou z jeho krve. U takového krále je třeba přimlavy královny Ester. Je ale u Boha třeba přimlavy Marie? Na to můžeme odpovědět: Maria je přimlůvkyní, protože Bůh to tak chce: tak se tradičně vykládá evangelní úryvek o svatbě v Káni i Ježíšovo slovo s kříže Marii: „Ženo, to je tvůj syn“ (Jan 19,26). Bůh sám Marii úmyslně staví mezi nás a sebe a dává nám své dary prostřednictvím její přimlavy. A on jistě ví, proč právě tak je to pro nás dobře.

Kromě toho lze v knize Ester najít další a další místa, která nás zasáhnou: Mordokajův sen obsahuje slova: „Vyšlo slunce a světlo a ponížení byli povýšeni.“ Ester v modlitbě označuje sama sebe, že je „služebnice Páně“... A tak při četbě této knihy stojíme již na prahu Nového zákona.

Symbolický výklad knihy

Velmi zajímavý je také symbolický výklad knihy Ester.* Historické události jsou tu rozostřeny v legendu, u níž je důležitá její ne historická, ale náboženská výpověď. Právě k této výpovědi vyprávěný příběh pevně (byť možná podvědomě) směřuje. Dá se říci: „To, co se tu vypráví, chce říci mnohem víc, než se tu vypráví.“** Pravá hodnota knihy Ester spočívá v jejím symbolickém významu. Kdo je ve skutečnosti Haman? Kdo je ve skutečnosti Mordokaj? A Ester?

Haman je zosobnění zákeřného zla, které útočí a usiluje zničit. V nějaké podobě s ním má zkušenost každý člověk. Mordokaj je symbolem právě opačného postoje: věrnosti Hospodinu, cti. Tím je ovšem trnem v oku a ocitá se v ohrožení. Dějiny lidí jsou velkým zápasem mezi Hamanem a Mordokajem, mezi zlobou a spravedlností. Kniha Ester chce napovědět, jak tento

* Srov. Divo Barsotti, *Meditazione sul libro di Ester*, Queriniana, Brescia 1981.

** Tamtéž, str. 6.

zápas jednou skončí: Hospodin použije velmi slabý nástroj a skrze něj svou moc z vítězí. Nástroj tak slabý jako je dívka – sirotek, která je povýšena ke královské důstojnosti* a skrze ni se odehraje vítězství Hospodinovo a jeho věrných. I v tomto pohledu je od Ester k Marii jen nepatrný krůček.

A ještě jedna myšlenka „z českých luhů a hájů“

Když v roce 1292 založil král Václav II. nedaleko Prahy na Zbraslavi významný cisterciácký klášter, který se měl stát místem králova oddechu, duchovního zázemí, místem jeho posledního odpočinku i novým pohřebišťem vládnoucího rodu, dal král tomuto klášteru latinské jméno *Aula regia* (Síň královská).** Latinské slovo *aula* znamená dvůr, nádvoří, ale také síň a palác.

Cisterciácké kláštery vždy dostávaly takové jméno, které jednak vyjadřovalo duchovní myšlenku (přednost byla dávana tematice mariánské), jednak určitým způsobem odráželo nebo napovídalo okolnosti či záměr při vzniku kláštera. Uvedme například*** jména klášterů cisterciáků *Fons Sanctae Mariae* (Studnice Mariina) ve Zďáře nad Sázavou, *Rosa Mariae* (Růže Mariina) ve Vizovicích, *Sancta spinea corona* (Svatá trnová koruna) ve Zlaté Koruně a klášterů cisterciáček: *Vallis Sanctae Mariae* (Údolí Mariino) v Oslavanech u Znojma, *Porta Coeli* (Brána nebes) v Tišnově, *Vallis virginum* (Údolí panen) v Pohledu u Havlíčkova Brodu a především *Aula Mariae* (Dvůr Mariin) na Starém Brně.

Václavovo založení na Zbraslavi bylo ozvěnou podobného kláštera – rovněž cisterciáků - *Mons Regalis* (Royaumont), který založil ve Francii vladařský Václavův vzor, francouzský král Ludvík IX. I na Václavem stanoveném latinském pojmenování zbraslavského kláštera je tento vliv patrný. Kromě vázby na francouzský vzor vyjadřuje (stejně jako v případě francouzského kláštera) jméno *Aula regia* především těsný vztah panovníkův k danému klášteru. Zbraslavská kronika o tom při popisu uvedení prvních cisterciáků králem do nového kláštera píše: „(Král) samo místo, které se dosud jmenovalo Zbraslav, nazval pro stálou památku svého jména, změnil mu jméno, Síní Královskou (*Aula Regia*).“****

Zmiňují se o tom proto, že slovní spojení *aula regia* najdeme také v Písmě svatém, a to právě v knize Ester. Vulgáta čte v Est 11,3 (v našem číslování 1,1b) o Mordokajovi: „...vir magnus, et inter primos aulae regiae“ (muž veliký a mezi prvními v královském domě). Uvedený výraz není v Písmě častý: ve 2 Mak 13,15 je jím pojmenován stan krále Antiocha, přepadený v noci Judou Makabejským. Několikrát najdeme ve Vulgátě velmi podobný

* Stojí za povšimnutí, že jiné postavy Starého zákona, tradičně nahlížené jako předobrazy Panny Marie – Judit a snoubenka z Písň psní – nejsou nositelkami královské hodnosti.

** Srov. Kateřina Charvátová, *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420*, svazek 2, Karolinum, Praha 2002, str. 187n.

*** Srov. Bernard S. Koruna, *Cisterciáci, nákladem farního úřadu v Horním Dvořišti*, 1948, str. 42-43.

**** Zbraslavská kronika, kap. XLII, nakladatelství Svoboda, Praha 1976, str. 88.

výraz *aula regis* (Síň krále): v Gen 45,16 pro dům faraonův, ve 2 Král 7,9 pro královský dům v Samaří, v Est 4,2 a 12,1 (podle Vulg., v našem číslování jde o verš 1,1m). Ale mám za to, že pro pojmenování cisterciáckého kláštera byla záměrně zvolena podoba „aula královská“, ne „aula krále“, protože klášter nebude něčím, co Václavovi patří jako jeho majetek, ale patří především Bohu, je to pouze klášter, který s králem pojí těsné pouto. Proč o tom mluvím? Představte si sebe sama v roli řadového cisterciáka na Zbraslavi. Představte si, že žijete v odloučenosti od světa za zdmi kláštera, který nese jméno *Aula regia*, že patříte k řádu usilujícímu o intenzivní mariánskou zbožnost. A že při četbě knihy Ester (snad v chóru kostela, snad v jídelně při společném stole) zaslechnete, jak onen perský královský dvůr, kde se podivuhodným způsobem uplatnila statečná královna, je nazván úplně stejně jako váš klášter – *aula regia*. Nevyznívá to vše v útěšné povzbuzení? A nemůžeme to rozšířit i mimo čtrnácté století a okruh zbraslavského cistercia? Tato tak konkrétní představa nám pomůže učit se vnímat samy sebe jako ty, kdo žijí pod vládou velikého krále, kdo nejsou ušetřeni životních zápasů a zvrátů a kdo jsou provázeni přimlouvou krásné, vyvolené královny Ester – Marie.

Dopisy Terezie z Lisieux

Terezie Brichtová, O.P.

Nebylo už dost „terezičkovské“ literatury? Máme vydávat ještě další titul? Tak jsme uvažovali ještě donedávna.

A přece by se neměly opomenout texty nejautentičtější! Tedy nejprve byl v roce 2001 nesmělý pokus: *Dopisy kněžím – misionářům*.* Otec Vojtěch Kodet, O.Carm., k nim napsal hlubokou předmluvu, ve které hovoří jeho kněžské a karmelitánské srdce.

Právě příznivé přijetí této útlé knížky nás povzbudilo, abychom konečně přikročili k vydání celkové korespondence naší milé světičky: *Dopisy Terezie z Lisieux*.** Jak říká autor předmluvy k této knize Guy Gaucher, abychom pochopili vývoj Tereziina myšlení, je třeba znát všechny její písemné projevy. Proto nejsou vynečány ani ty nejdětštější. Vidíme zde, jak postupovala Tereziina písemná činnost od zcela dětských pokusů, kdy jí starší sestry vedly ruku a kdy si nelámala hlavu s pravopisem a mluvnicí, k stále hlubším výrazům jejího překypujícího vnitřního života.

Rodinná výchova – mimořádní rodiče, sestry, celkové ovzduší francouzského katolicismu 19. století s jeho uzavřeností do sebe tuto vnímavou duši

* Vydalo Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001.

** Z francouzského originálu vybrala a přeložila Terezie Brichtová, O.P., vydalo Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří v roce 2002.

samozřejmě formovaly a vtiskly jí svůj ráz. Ale ona si přesto nachází svou cestu, která asi byla pro její okolí šokující. To snad vysvětluje nejvíc z její rozsáhlé korespondence, ve které se často nezděráhá vystupovat bezděčně, ale suverénně, jako vůdkyně, učitelka. Zde právě, z těchto dopisů, shledáváme, jak oprávněně byla prohlášena učitelkou církve. Mezi množstvím všeobecných, banálních dopisů – přání k svátku, děkování za dary apod. – tu a tam najednou zazáří jako drahokam, jako nečekaný sluneční paprsek nějaká překvapivá *teologická pravda*, odhalí se záclona Tereziina vnitřního života, utvářeného Duchem svatým.

Všimněme si například dopisů její sestřenici Marii Guérinové, která trpí pokušeními v pařížském Babylonu, takže se bojí chodit ke svatému přijímání. Nuže, Terezka jí vykládá, jak právě eucharistie je *lék, posila v boji*, a jak Ježíše zraňuje nedůvěra, malomyslnost. A to jsme na konci 19. století, ještě před svatým Piem X., ve Francii, nakažené jansenismem! (Dopisy 92 a 93.) Nebo hledme, jak bystře argumentuje příbuzným, kteří jsou pobouřeni, když Celina chce po otcově smrti také vstoupit na Karmel! (Kéž by četli dopis 180 všichni rodiče, kteří se vzpírají duchovnímu povolání svých dětí!) To není „panenka“, „květinka“, jakou z ní chtěla udělat lidová zbožnost. To je cílevědomá, hrdinská duše!

Někomu by snad mohlo vadit její zdánlivé bolestinství, její záliba v utrpení, která se zračí v mnoha jejích dopisech. Terezie si ani neumí představit, jak bude moci být v nebi bez bolesti. Říká: „Ježíš mě bude muset přetvořit.“ Ale to nebyl masochismus, to bylo její vnitřní přesvědčení už od dětství, že ji chce Bůh vést touto cestou, aby byla odpoutána absolutně od všeho. Sama říká o svém vstupu na Karmel: „Utrpení mi otevřelo svou náruč, a já jsem se do ní s láskou vrhla.“ To bylo patnáctileté děvče! Až se nám zatají dech! A tento tón zaznívá i v jejích dopisech.

Terezie žila *láskou*. Jako milovala Ježíše, tak milovala i ty, které jí postavil do cesty, a všechny chtěla táhnout k němu. Důsledně plnila své heslo: „Milovat Ježíše a snažit se, aby ho všichni milovali.“

Naší knize dodává zvláštní ceny množství biblických odkazů na okraji, které připojili francouzští vydavatelé. Vychází z nich najevo, jak Terezka žila Božím slovem, jak se jím nechala pronikat, formovat, vést až na vrchol, a jak je prakticky hlásala. Opravdu, Učitelka církve!

KARMEL – časopis pro duchovní život

Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.

Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.

ISSN – KARMEL 1210 – 499X

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu

Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P – 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.

Evidenční číslo: MK ČR E 13791.